

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2023. gada 27. septembrī

Nr. 197

Saeimas Prezidijam

Ikvienai demokrātiskai valstij ir pienākums rīkoties, lai garantētu savas demokrātiskās sistēmas stabilitāti un efektivitāti. Valsts sodu politika ir viena no pašaizsargājošās demokrātijas izpausmēm, ar krimināltiesiskiem līdzekļiem vēršoties pret iekšējo un ārējo valsts apdraudējumu.

Krimināllikuma X nodaļa “Noziegumi pret valsti” 2016. gadā tika būtiski grozīta, pārskatot arī sodus par šajā nodaļā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Šo grozījumu mērķis bija nodrošināt iespēju savlaicīgi reaģēt uz iespējamo apdraudējumu, kas vērsts pret Latviju, vai citādu apdraudējumu Latvijas nacionālās drošības interesēm (*plašāk sk. 12. Saeimas likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” (Nr. 514/Lp12) anotāciju*).

Starptautiskā drošības situācija kopš minēto grozījumu spēkā stāšanās ir būtiski pasliktinājusies, un Latvija jau vairākus gadus izjūt īpašu apdraudējumu.

Kopš 2021. gada Baltkrievija īsteno hibrīduzbrukumu uz Latvijas – Baltkrievijas robežas. Lai bargāk vērstos pret tiem, kuri nelikumīgi pārvieto personas pāri Latvijas valsts robežai vai ļaunprātīgi nodrošina personas ar iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijā, ar šādām darbībām sekmējot Baltkrievijas hibrīduzbrukuma īstenošanu, Saeimā šobrīd tiek izskatīti grozījumi atbilstošajos

Krimināllikuma pantos (*sk. 14. Saeimas likumprojektu "Grozījumi Krimināllikumā"* (Nr. 352/Lp14)).

Savukārt 2022. gada 24. februārī Latvijas kaimiņvalsts – Krievija uzsāka neslēptu pilna apmēra militāro iebrukumu Ukrainā. Krievijas izvērstajam karam Ukrainā ir tieša negatīva ietekme uz Latvijas nacionālo drošību.

Uzskatu, ka Krimināllikumā iekļautajam regulējumam ir jābūt atbilstošam aktuālajam apdraudējumam, tas nedrīkst būt nesamērīgi vājš, salīdzinājumā ar potenciālo kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm, vai nesamērīgi ierobežojošs iepretim aizvien jaunām indivīdu kaitīgās darbības izpausmēm. Latvijas sodu politikai jānodrošina, ka sodi spēj līdzsvaroti sasniegt visus Krimināllikumā noteiktos soda mērķus, tajā skaitā aizsargāt sabiedrības drošību un atturēt no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Tādējādi Latvijas sodu politikai ir jābūt efektīvam instrumentam, kas ir valsts rīcībā, vēršoties pret noziegumiem, kas apdraud Latvijas nacionālo drošību.

Uzskatu, ka bargāku sodu noteikšana Krimināllikumā par noziegumiem pret valsti būs nepārprotams likumdevēja vēstījums gan Krimināllikuma piemērotājiem, gan Latvijas un ārvalstu sabiedrībai, ka Latvija nepieļaus savas drošības apdraudējumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 65. pantu pagodinot Jums nosūtīt izskatīšanai likumprojektu "Grozījumi Krimināllikumā".

Pielikumā:

1. Likumprojekts uz 2 lp.
2. Likumprojekta anotācija uz 3 lp.

Cieņā

Valsts prezidents

 Edgars Rinkēvičs

Likumprojekts “Grozījumi Krimināllikumā”

Izdarīt Krimināllikumā (Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1998, 15. nr.; 2000, 12., 13. nr.; 2001, 15. nr.; 2002, 11., 16., 22., 23. nr.; 2003, 10., 15. nr.; 2004, 2., 3., 4., 6., 11., 12., 13. nr.; 2005, 2., 11., 12., 13., 20., 21. nr.; 2006, 1., 7., 22. nr.; 2007, 3., 15. nr.; 2008, 3., 24. nr.; 2009, 13., 15., 21. nr.; Latvijas Vēstnesis, 2009, 193. nr.; 2010, 178., 199. nr.; 2011, 99., 117., 148., 199. nr.; 2012, 202. nr.; 2013, 61. nr.; 2014, 66., 70., 105., 204., 214. nr.; 2015, 11., 34., 227., 235. nr.; 2016, 31., 59., 81., 254. nr.; 2017, 124., 132. nr.; 2018, 90., 210. nr.; 2019, 123., 130. nr.; 2020, 119.C., 178., 250. nr.; 2021, 12.A, 139., 221.A nr.; 2022, 76., 120., 220. nr.; 2023, 81., 123. nr.) šādus grozījumus:

1. Izteikt 80.¹ panta sankciju šādā redakcijā:

“soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar probācijas uzraudzību, vai ar naudas sodu, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”;

2. 81.¹ pantā:

izteikt pirmās daļas sankciju šādā redakcijā:

“soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”;

papildināt ar otro daļu šādā redakcijā:

“(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas personu grupā vai ja to izdarījusi valsts amatpersona —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz divdesmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”;

uzskatīt līdzšinējo panta tekstu par pirmo daļu.

3. 85. pantā:

izteikt pirmās daļas sankciju šādā redakcijā:

“soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem, confiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”;

izteikt otrās daļas sankciju šādā redakcijā:

“soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz divdesmit gadiem, confiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”;

papildināt ar trešo daļu šādā redakcijā:

“(3) Par šā panta pirmajā daļā vai otrajā daļā paredzēto darbību organizēšanu vai vadīšanu —

soda ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem, confiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”.

4. Papildināt likumu ar 95.² pantu šādā redakcijā:

“95.² pants. Militāru un taktisku uzdevumu apmācības

Par individuālas vai kolektīvas apmācības organizēšanu nolūkā attīstīt kaujas spējas un prasmes vai dalību šādās apmācībās, izņemot gadījumus, kad tās tiek organizētas un veiktas valsts aizsardzības, sabiedriskās kārtības un drošības vai citu likumā paredzēto funkciju izpildes nodrošināšanai —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar naudas sodu.”.

Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs

**Likumprojekta
“Grozījumi Krimināllikumā”
anotācija**

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs

Starptautiskā drošības situācija kopš 2022. gada 24. februāra, kad Krievijas Federācija īstenoja prettiesisku, neizprovocētu pilna mēroga militāru iebrukumu Ukrainā, ir būtiski un neatgriezeniski mainījusies.

Krievijas uzsāktais karš un izdarītie kara noziegumi ir apliecinājums agresora gatavībai izmantot spēku pret citām valstīm un savu imperiālistisko vēlmju apmierināšanai izmantot visus tai pieejamos līdzekļus.

Krievijas izvērstajam karam Ukrainā ir tieša negatīva ietekme uz Latvijas nacionālo drošību. Tāpat Krievijas rīcība apstiprina to, ka Krimināllikuma X nodaļā ietvertie noziegumi nav tikai teorētiska konstrukcija, bet atbildība par šajā nodaļā definētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret mūsu valsts nacionālo drošību ir nozīmīgs instruments valsts un visas sabiedrības aizsardzībai.

Minētajā Krimināllikuma nodaļā ietvērto noziedzīgo nodarījumu īstenošanas gadījumā kaitējums var būt neatgriezenisks. Šis kaitējums vistiesākajā veidā skars nevis tikai vienas atsevišķākas personas, bet Latvijas valsts un visas sabiedrības intereses kopumā, īpaši attiecībā uz Latviju kā neatkarīgu, demokrātisku, tiesisku un Rietumu pasaulei piederīgu valsti.

Nacionālā drošība ir valsts un sabiedrības īstenotu vienotu, mērķtiecīgu pasākumu rezultātā sasniegts stāvoklis, kurā ir garantēta valsts neatkarība, tās konstitucionālā iekārta un teritoriālā integritāte, sabiedrības brīvas attīstības perspektīva, labklājība un stabilitāte.

Ievērojot minēto, arī Krimināllikumā iekļautajam regulējumam ir jābūt atbilstošam pastāvošajam apdraudējumam, tas nedrīkst būt nesamērīgi vājš, salīdzinājumā ar potenciālo kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm vai neadekvāti ierobežojošs iepretim aizvien jaunām indivīdu kaitīgās darbības izpausmēm.

Grozījumu tapšanas gaitā ņemta vērā valsts drošības iestāžu veiktā drošības situācijas un apdraudējuma analīze, kā arī pirmstiesas procesā konstatētās problēmas un vainīgajām personām piemērotie sodi. Ne mazāk būtiski – Latvijas sabiedrības reakcija uz šo kriminālprocesu galīgo noregulējumu un piemērotajiem sodiem.

Saskaņā ar Krimināllikumā definēto, soda mērķi citstarp ir aizsargāt sabiedrības drošību un panākt, lai citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Fakts, ka notiesājošie spiedumi un prokurora priekšraksti par sodu neattur personas un tās turpina izdarīt noziegumus, kas saistīti ar noziegumiem pret valsti, liecina par to, ka gan Krimināllikumā paredzētie, gan līdz šim piemērotie sodi par šo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu ir nesamērīgi maigi un tie nesasniedz soda mērķi.

Ievērojot minēto, likumprojekts paredz pastiprināt kriminālatbildību par apvienošanas organizētā grupā ar mērķi veikt pret Latvijas Republiku vērstu darbību, palīdzību ārvalstij pret Latvijas Republiku vērsta darbībā, kā arī spiegošanu.

Likumprojekts paredz no Krimināllikuma 80.¹ panta izslēgt īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu un brīvības atņemšanai alternatīvo sodu – sabiedriskais darbs. Šādi soda veidi ir nepietiekami, lai atturētu personas no tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, kas vērsts pret Latvijas Republikas valstisko neatkarību, suverenitāti, teritoriālo vienotību, valsts varu vai valsts iekārtu Latvijas Republikas Satversmē veidā. Tāpat Krimināllikuma 80.¹ pantā tiek paredzēta probācijas uzraudzība, kas vērsta uz personas uzvedības un domāšanas korekciju. Piemērojot probācijas uzraudzību, tiek nodrošināta personas ilgstoša kontrole.

Tiesībaizsardzības iestāžu sniegtā informācija apliecina, ka mantkārība ir viens no vadošajiem motīviem, kas pamudina cilvēkus izdarīt Krimināllikuma X nodaļā paredzētos noziedzīgos nodarījumus. Ievērojot minēto, paredzēts Krimināllikuma 80.¹ panta sankciju papildināt ar papildsodu – mantas konfiskācija.

Likumprojekts paredz palielināt līdz šim Krimināllikuma 81.¹ panta sankcijā noteikto brīvības atņemšanas sodu līdz desmit gadiem, paredzot minimālo brīvības atņemšanas sodu – viens gads, vienlaikus paredzot iespējamu mantas konfiskāciju, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem. Likumprojekts paredz no panta sankcijas izslēgt īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu un brīvības atņemšanai alternatīvos sodus – sabiedriskais darbs un naudas sods, jo šādi soda veidi ir nepietiekami, lai atturētu personas no konkrētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas.

Tāpat ar likumprojektu paredzēts papildināt Krimināllikuma 81.¹ pantu ar otro daļu, kurā ietverta kvalificējoša pazīme, proti, ja palīdzība ārvalstij pret Latvijas Republiku vērsta darbībā sniegta personu grupā vai ja to izdarījusi valsts amatpersona.

Vienlaikus likumprojekts paredz pastiprināt atbildību par spiegošanu. Tā Krimināllikuma 85. panta pirmās daļas sankcijā paredzēts noteikt minimālo brīvības atņemšanas sodu – viens gads, saglabājot brīvības atņemšanas sodu līdz desmit gadiem. Minētā panta pirmajā un otrajā daļā paredzēts sankciju papildināt ar papildsodu – mantas konfiskācija.

Attiecībā uz spiegošanu sevišķi kaitīga ir šādu darbību organizēšana un vadīšana. Tādēļ likumprojekts paredz papildināt Krimināllikuma 85. pantu ar jaunu daļu, kurā paredzēta kriminālatbildība tieši par minētā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzēto darbību organizēšanu vai vadīšanu.

Nacionālās drošības likuma 3.² pants noteic striktu aizliegumu organizēt un veikt militāri taktisku uzdevumu izpildes apmācības, kā arī piedalīties tajās. Vienlaikus spēkā esošais normatīvais regulējums nepiedāvā skaidrus līdzekļus pret personām, kuras šādu aizliegumu ir gatavas un vēlas pārkāpt.

Minētā aizlieguma skaidra iekļaušana Krimināllikumā ir priekšnoteikums tā iedzīvīnāšanai. Ievērojot minēto, likumprojekts paredz papildināt Krimināllikumu ar jaunu 95.² pantu – Militāru un taktisku uzdevumu apmācības.

Attiecīgi likumprojekts kopumā vērsts uz to, lai par tādiem noziegumiem, kas būtiski apdraud valsts pastāvēšanas pamatus un kuru īstenošana var radīt būtisku kaitējumu svarīgām valsts interesēm, kā sods primāri būtu nosakāma tikai brīvības atņemšana, iespējami atsakoties no alternatīviem sodu veidiem.

Pret tādām darbībām ir jāvēršas ar maksimālu likuma bardzību. Kriminālsodiem ir jābūt tādiem, kas attur citas personas iesaistīties šādās noziedzīgās darbībās.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību

Likumprojektā paredzētās izmaiņas ir vērstas uz valsts un visas sabiedrības drošības stiprināšanu, kā arī tās sekmēs efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un kriminālprocesa norisi.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojekts šo jomu neskar.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas tiesību sistēmai un Latvijas Republikas Satversmei.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts

Likumprojekts atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu

Ir notikušas konsultācijas ar Valsts drošības dienestu, Tieslietu ministriju un jomas lietpratējiem.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde

Jaunu valsts pārvaldes iestāžu izveidošana nav paredzēta. Likuma izpildi atbilstoši savai kompetencei nodrošinās jau pastāvošās institūcijas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs